

תורה אור השלם

- ביום ההוא יתקוּ יְיָ צבאות לעשרת צבי ולעפירת תפארה לשאר עמו: ישיעוהו כח ה' ולרוח משפט ליושב על המשפט ולגבורה משיכי מלחמה שְׁעָרָה: ישעיהו כח ו
- וגם אלה ביין שגו ובשכר תעו כזון ונביא שגו בשכר נבלעו מן היין תעו מן השכר שגו בראה פקו פליליה: ישעיהו כח ז
- ולא תהיה זאת לך לפוקה ולמקשול לב לארצי ולשקר דם חנם ולחושע אִינְרִי לוֹ וְהִיטֵב יי לארצי וְכִרְתָּ את אִמְקָרָי: ישעיהו כח ח
- ולא תהיה זאת לך לפוקה ולמקשול לב לארצי ולשקר דם חנם ולחושע אִינְרִי לוֹ וְהִיטֵב יי לארצי וְכִרְתָּ את אִמְקָרָי: ישעיהו כח ט
- וכי יָצְאוּ אֲנָשִׁים וַיִּגְפוּ אֶשְׁהוּ וְהָיָה וְיִצְאוּ וְיִדְּקוּ: ולא יתקו אסור עגוש יעגש באֲשֵׁר יִשֵּׁת עֲלָיו בעל האֲשֵׁה וְהָיָן בפליליה: שמוט א כב
- ויהי ביום השלישי ותלבש אִסְתֵּר מלכות ותעמד בחצר בית המלך תפניתה נכח בית המלך והמלך יושב על כסא מלכותו בבית המלכות נכח פתח הבית: שמואל א כה לא

- וכי יָצְאוּ אֲנָשִׁים וַיִּגְפוּ אֶשְׁהוּ וְהָיָה וְיִצְאוּ וְיִדְּקוּ: ולא יתקו אסור עגוש יעגש באֲשֵׁר יִשֵּׁת עֲלָיו בעל האֲשֵׁה וְהָיָן בפליליה: שמוט א כב
- ויהי ביום השלישי ותלבש אִסְתֵּר מלכות ותעמד בחצר בית המלך תפניתה נכח בית המלך והמלך יושב על כסא מלכותו בבית המלכות נכח פתח הבית: שמואל א כה לא
- אלי אלי למה עֲזַבְתָּנִי וְרוּחַ מִשְׁעָרָתִי דָּבַר שָׁאֲנָה: תהלים כב ב
- הדצלה מתְּרַבֵּ נִפְשִׁי מִיד כָּל־יָדִידָתִי: תהלים כב כא
- והישיעני מִפִּי אִרְיָה וּמִקֶּרֶן רַמִּים עֲנִינָהּ: תהלים כב כב
- וְיָהִי כִּרְאוֹת הַמֶּלֶךְ אֵת אִסְתֵּר הַמַּלְכָּה עֹמֶדֶת בַּחֲצֵר הַנִּשְׁאָה חֵן בְּעִינָיו וַיִּשֵּׁשׁ הַמֶּלֶךְ לְאִסְתֵּר אֵת שְׂרִיבֵי הַזֹּהָב אֲשֶׁר בְּיָדוֹ וְתַקְּרֵב אִסְתֵּר וּתְנַגַּע בְּרֹאשׁ הַשְּׂרִיבֹתַי: אסתר ה ב
- קומה יי והישיעני אֲלֵדֶיךָ כִּי הַבֵּית אֵת כָּל אִיבֵי לִחַי שְׁנֵי רָשָׁעִים שִׁבְרָתִי: תהלים ג ח
- ויאמר לה המלך מה לך אסתר המלכה ומה בקשתך עד חצי המלכות וְהָיָן לָךְ: אסתר ה ג

- ותאמר אִסְתֵּר אם על המלך טוב יבא המלך והמן יהיום אל המִשְׁתָּה אֲשֶׁר עֲשִׂיתִי לוֹ: אסתר ה ד
- וְיִהִי שִׁלְחָנָם לַפְּנִימִים לֶפֶס וְלִשְׁלֹמֹם לַמִּזְבֵּחַ: תהלים סט כג
- אם רַעַב שִׁנְאָךְ הֶאֱכִלְתָּ לָהֶם וְאָם צָמְאוּ הִשְׁקִיתָ מֵיִם: משלי כה כא
- לפני שִׁבְר־נָאֹחַן וְלִפְנֵי כִשְׁלֹחַ גְּבַה־דֹרֵתִי: משלי טו יח
- בַּחֲמוֹם אִשִּׁית אֵת מִשְׁתֵּיהֶם וְהִשְׁכַּרְתִּים לִמְנוֹן יַעֲלוּ וְיִשְׁנוּ שֵׁנַת עוֹלָם וְלֹא יִקְרְנוּ נָאֻם יי: ירמיהו נא לט
- וְהִסְפֵּר לָהֶם דִּמְיוֹן אֵת כְּבוֹד עֲשֵׂרוֹ וְרַב כְּבוֹד וְאֵת כָּל אֲשֶׁר גָּדֹל הַמֶּלֶךְ וְאֵת אֲשֶׁר נִשְׂאוֹ עַל הַשָּׁרִים וְגָבְדִי הַמֶּלֶךְ: אסתר ה יא
- שְׁבַעִים בָּלָחֶם נִשְׁכְּרוּ וְיִרְעִיבִם וְחָדָל עַד עֶקְרָה לַחֹדֶשׁ שְׁבַעַה וְרַב־תַּבִּים אִמְלוּךָ: שמואל א ב ה

- לפני שִׁבְר־נָאֹחַן וְלִפְנֵי כִשְׁלֹחַ גְּבַה־דֹרֵתִי: משלי טו יח
- בַּחֲמוֹם אִשִּׁית אֵת מִשְׁתֵּיהֶם וְהִשְׁכַּרְתִּים לִמְנוֹן יַעֲלוּ וְיִשְׁנוּ שֵׁנַת עוֹלָם וְלֹא יִקְרְנוּ נָאֻם יי: ירמיהו נא לט
- וְהִסְפֵּר לָהֶם דִּמְיוֹן אֵת כְּבוֹד עֲשֵׂרוֹ וְרַב כְּבוֹד וְאֵת כָּל אֲשֶׁר גָּדֹל הַמֶּלֶךְ וְאֵת אֲשֶׁר נִשְׂאוֹ עַל הַשָּׁרִים וְגָבְדִי הַמֶּלֶךְ: אסתר ה יא
- שְׁבַעִים בָּלָחֶם נִשְׁכְּרוּ וְיִרְעִיבִם וְחָדָל עַד עֶקְרָה לַחֹדֶשׁ שְׁבַעַה וְרַב־תַּבִּים אִמְלוּךָ: שמואל א ב ה

וְרַב־תַּבִּים אִמְלוּךָ: שמואל א ב ה
שְׁנֵי קִרְסֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁמָרֵי הַסֵּף אֲשֶׁר בְּקֶשֶׁר לִשְׁלֹחַ יְד בַּמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרוֹשׁ: אסתר ו ב

## טו:

**בוטי**. לשון עניות כמו והעצט תעציטנו (דברים טו) במסכת גיטין (דף לו.): **בטולמי נהמא**. זככרות לחם. עשרים לחם שעורים (מנסיס ז ד) מתרגמינן עשרין טולמין דלחמא: **לרוח משפט**. לשופטים את רוחן יהיה לעטרה: **דן אם ומסגבר על יצרו**. אינו הולך אחרי לבבור עבירה: **שמשימין כו**.

והיינו שטרה שעושין [שנעשים שוערים] לפתוח דלתות בהשכמה ולאחר [שס עד] זמן נעילתו: **גס אלה**. אלו הרשעים הגידונין בגיהנם: **ביין שגו**. כלומר אף הם עשו כהם לפיכך דנס: **פקו פליליס**. לגיהנם נשפטו: **אלי אלי למה עוצנני**. בזמנור אילת השחר הוא: **על אונס**. [אע"פ] שאני כזה אליו מנאלי אונס הוא: **האילנה מחרב נפשי**. כזאתו מומורו הוא: **אמסה של כמ פרעה**. ותשלל את אממה ותקסה (שמות ז): **בשיני רשעים**. עוג מלך הכשן כמס' זככות פרק הכולה (דף נד:) <sup>[פ]</sup> [שעקר הר כמ ג' פרסי להשליכו על ישראל ונתנו על ראשו ושלל הקצ"ה נמליס ונקצוהו ונכנס כזוארו כקס לשומטו ומשמרצנו שינו לכאן ולכאן]: **אל סקרי שזרס אלה שרצבס** גרסינן. ומשיני רשעים נפיק להאי דרשה דליכתוז קרל וסן רשע אלה יי דשיני ויי"ס דרשעים הרי שטים: **ולא דזכ שחולץ כמלכות**. זנין הכזים שהוא כזאמצע של עולם כדאמרין כסדר יומא (דף נד:) <sup>[ד]</sup> אכן שמה שממנה נשתם העולם: **מזים אזים למד**. שמעם המינוקות אומרים כן: **וימרו**. כמלך שהיתה שעתו

בפרובובטי אמר רב פפא וקרו ליה עבדא דמזרבן <sup>(ב)</sup> במלמי וכל זה איננו שוה לי מלמד שכל גנזיו של אותו רשע חקוקין על לבו ובשעה שרואה את מרדכי יושב בשער המלך אמר כל זה איננו שוה לי ואמר <sup>(ב)</sup> ר' אלעזר אמר רבי חנינא עתיד הקב"ה להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק שנאמר י'ביום ההוא יהיה ה' צבאות לעטרת צבי [וגו'] מאי לעטרת צבי ולצפירת תפארה לעושין צביונו ולמצפין תפארתו יכול לכל ת"ל לשאר עמו <sup>(ג)</sup> למי שמושים עצמו כשירים <sup>2</sup> ולרווח משפט זה הדין את צרו וליושב על המשפט זה הדין אמת לאמתו ולגבורה זה המתגבר על

זה הדין דין אמת לאמתו.גרלה דמשום הכי נקט אמת לאשמועינן דדדין מרומה כריך לחקור העדים כנזכר עד שיתגאל האמת ולא ידונו אותו לאמתו <sup>(4)</sup> : [ה"ג א"ל תקרי שברת אלא שרבת. לי אשתרצוני (סוכה ה.) ולי"ג שריצבת]:

יצרו משיבי מלחמה <sup>(5)</sup> שנושאין ונותנין במלחמתה של תורה שיערה [אלו ת"ח] שמושכימין ומעריכין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות אמרה מדרת הדין לפני הקב"ה רבונו של עולם מה גשנתו אלו מאלו אמר לה עסקו בתורה אומות העולם לא עסקו בתורה אמר ליה <sup>3</sup> גם אלה ביין שגו ובשכר תעו פקו פליליה אין פקו אלא גיהנם שנאמר <sup>4</sup> ולא תהיה זאת לך לפוקה ואין פליליה אלא דיינין שנאמר <sup>5</sup> ונתן בפלילים <sup>6</sup> ותעמד אחסתר המלכה אמר רבי יוחנן ג' מלאכי השרת נזרמנו לה באותה שעה אחד שהגביה את צוארה ואחד שמשך חוט של חסד עליה ואחד שמתח את השרביט וכמה אמר רבי ירמיה שתי אמות היה והעמידו על שתיים עשרה ואמרי לה על שש עשרה ואמרי לה על עשרים וארבע כמתניתא תנא על ששים וכן אתה מוצא באמתה של בת פרעה וכן אתה מוצא בשיני רשעים דכתיב <sup>11</sup> שיני רשעים שברת ואמר ריש לקיש <sup>12</sup> אל תקרי שברת אלא שריבבת <sup>13</sup> רבה בר עופרן אמר משום ר"א ששמע מרבו ורבו מרבו מאתים <sup>12</sup> ויאמר לה המלך <sup>7</sup> לאסתר המלכה מה בקשתך עד חצי המלכות ותעש חצי המלכות ולא כל המלכות ולא דבר שחוצץ למלכות ומאי ניהו בנין בית המקדש <sup>14</sup> יבא המלך והמן אל המשתה ת"ר מה ראתה אסתר שזימנה את המן ר"א אומר פחים טמנה לו שנאמר <sup>15</sup> והי' שלחנם לפניהם לפח ר' יהושע אומר מבית אביה למדה שנאמר <sup>15</sup> אם רעב שונאך האכיליהו לחם וגו' ר"מ אומר כדי שלא יאמרו ישראל אחות יש לנו בבית המלך וייסחו שלא יכירו בה שהיא יהודית ר' נחמיה אומר כדי שלא יאמרו ישראל אחות יש לנו בבית המלך וייסחו דעתן מן הרחמים ר' יוסי אומר כדי שיהא מצוי לה בכל עת ר"ש בן מנסיא אומר אולי ירגיש המקום ויעשה לנו נס רבי יהושע בן קרחה אומר אסביר לו פנים כדי שיהרג הוא והיא רבן גמליאל אומר מלך הפכפכן היה אמר רבי גמליאל עדיין צריכין אנו למודעי דתניא ר' אליעזר המודעי אומר קנאתו במלך קנאתו בשרים רבה אמר <sup>16</sup> לפני שבר גאון אביי ורבא דאמרי תרווייהו <sup>17</sup> בחומם אשית את משתיהם וגו' אשכחיה רבה בר אבוח לאליהו א"ל כמאן חזיא אסתר ועבדא הכי א"ל ככולהו תנאי וככולהו אמוראי <sup>18</sup> וייספר להם המן את כבוד עשרו ורוב בניו וכמה רוב בניו אמר רב ל' עשרה מתו ועשרה נתלו ועשרה מחזרין על הפתחים ורבנן אמרי אותן שמוחזרין על הפתחים שבעים הואי דכתיב <sup>19</sup> שבעים בלחם נשכרו אל תקרי שבעים אלא שבעים ורמי בר אבא אמר כולן מאתים ושמונה הוו שנאמר ורוב בניו ורוב בנימטריא מאתן וארביסר הוו \* אמר רב נחמן בר יצחק ורב כתיב <sup>20</sup> כלילתה ההוא נדרה שנת המלך אמר רבי תנחום נדרה שנת מלכו של עולם ורבנן אמרי נדרו עליונים נדרו תחתונים רבא אמר שנת המלך אחשורוש ממש נפלה ליה מילתא בדעתיה אמר מאי דקמן דזמינתיה אסתר להמן דלמא עצה קא שקלי עילויה דההוא גברא למקטליה הדר אמר אי הכי לא הוה גברא דרחים לי דהוה מודע לי הדר אמר דלמא איכא איניש דעבר בי טיבותא ולא פרעתיה משום הכי מימנעי איניש ולא מגלו לי מיד ויאמר להביא את ספר הזכרונות דברי הימים ויהיו נקראים מלמד שנקראים מאיליהן <sup>21</sup> וימצא כתוב כתב מבעי ליה מלמד ששמישי

## מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

מללחת: **שהא מלוי לה**. אולי מוכל להכשילו בשום דבר לפני המלך: **ירגיש הקצ"ה**. שאף אני מקרצת שונאיהן של ישראל. אי נמי ירגיש שאני צריכה להחניף רשע זה ולזלזל ככבודי: **שיהרג הוא והיא**. שיחשדני המלך ממנו והירוג את שנינו. (ג"א וכי גזרי גזירה ומית חד מינייהו בטלי הגזירה) <sup>[9]</sup>: **מלך הפכפך סיס**. ומוחר כדיצורו. אמרה שמא אוכל לפתותו ולהורגו ואם לא יהא מזומן תעבור השעה ויחזור זו: **בחומם אשים את משסיס**. על כלשנר וסיעתו נאמר בשזנס מן המלחמה שדריש וכורש היו צרין על כלל ונלמן כלשנר אותו היום והיו עייפים וחמים ושזנו לשמות ונשמכרו וזכאותו היום נהרג. ואף אסתר אמרה מתוך משתיהן של רשעים כזה להם פורענות: **שבעים בלחם נשכרו**. יומתן מרגס על זניו של המן: **שנס מלכו של עולם**. דוגמא ויקץ כיסן ה' (מהללס עמ) לנקוס נקמתו: **נדרו עליונים**. שהיו מלאכים מזהילים אותו כל הלילה ואמרו לו כפי טובה שלם טובה למי שעשאה לשון מורי. ויש אומרים [נדדו עליונים] כדי שירצו כמתנונים לנקס על הדבר: **מאי דקמן דזמינסיס**. כלומר מה זאת הצאה לפני עכשיו דבר חדש כזה: **כסוב**. משמע שהיה כתוב מתדס כתב משמע מעיקרל וימאל כמזכר זכרון לפניו אשר הגיד מדרכי: **משמי**

יכול לכל. למי ששטיין לביטו אפי"ס שממגלה (סנהדרין קיא:). **שמישים** עצמו כשירים. שריים שאין נחשפין, כך אינו משזב כענינו ואינו ממגלה (סס). ולררוד משפט. שזטע את רוחו (סס). המתגבר על יצרו. מנחם יצר טוב על יצר הרע, אט הליכ"ר אמר לו פשה עבירה זו, לא דין שנמנע מן העבירה אלא הולך ועשה מזה, ומתגבר עדיף מרודה (סס). שיערה. אלו כמי כנסיות (סס). מה נשתנו אלו מאלו. שזס כסה מדות הללו מן השאל, אמר הקב"ה ביין שגו (סס, וד"ג שס אמר לה הקב"ה ישראל כדו). אלא שריבבת. לשון אשתרצוני אשתרצוב, ירדו וגדלו למטה (ברכות נד:).

רבונו של עולם מה גשנתו אלו מאלו אמר לה הקדוש ברוך הוא ישראל עסקו בתורה אומות העולם לא עסקו בתורה אמר ליה <sup>3</sup> גם אלה ביין שגו ובשכר תעו פקו פליליה אין פקו אלא גיהנם שנאמר <sup>4</sup> ולא תהיה זאת לך לפוקה ואין פליליה אלא דיינין שנאמר <sup>5</sup> ונתן בפלילים <sup>6</sup> ותעמד אחסתר המלכה אמר רבי יוחנן ג' מלאכי השרת נזרמנו לה באותה שעה אחד שהגביה את צוארה ואחד שמשך חוט של חסד עליה ואחד שמתח את השרביט וכמה אמר רבי ירמיה שתי אמות היה והעמידו על שתיים עשרה ואמרי לה על שש עשרה ואמרי לה על עשרים וארבע כמתניתא תנא על ששים וכן אתה מוצא באמתה של בת פרעה וכן אתה מוצא בשיני רשעים דכתיב <sup>11</sup> שיני רשעים שברת ואמר ריש לקיש <sup>12</sup> אל תקרי שברת אלא שריבבת <sup>13</sup> רבה בר עופרן אמר משום ר"א ששמע מרבו ורבו מרבו מאתים <sup>12</sup> ויאמר לה המלך <sup>7</sup> לאסתר המלכה מה בקשתך עד חצי המלכות ותעש חצי המלכות ולא כל המלכות ולא דבר שחוצץ למלכות ומאי ניהו בנין בית המקדש <sup>14</sup> יבא המלך והמן אל המשתה ת"ר מה ראתה אסתר שזימנה את המן ר"א אומר פחים טמנה לו שנאמר <sup>15</sup> והי' שלחנם לפניהם לפח ר' יהושע אומר מבית אביה למדה שנאמר <sup>15</sup> אם רעב שונאך האכיליהו לחם וגו' ר"מ אומר כדי שלא יאמרו ישראל אחות יש לנו בבית המלך וייסחו שלא יכירו בה שהיא יהודית ר' נחמיה אומר כדי שלא יאמרו ישראל אחות יש לנו בבית המלך וייסחו דעתן מן הרחמים ר' יוסי אומר כדי שיהא מצוי לה בכל עת ר"ש בן מנסיא אומר אולי ירגיש המקום ויעשה לנו נס רבי יהושע בן קרחה אומר אסביר לו פנים כדי שיהרג הוא והיא רבן גמליאל אומר מלך הפכפכן היה אמר רבי גמליאל עדיין צריכין אנו למודעי דתניא ר' אליעזר המודעי אומר קנאתו במלך קנאתו בשרים רבה אמר <sup>16</sup> לפני שבר גאון אביי ורבא דאמרי תרווייהו <sup>17</sup> בחומם אשית את משתיהם וגו' אשכחיה רבה בר אבוח לאליהו א"ל כמאן חזיא אסתר ועבדא הכי א"ל ככולהו תנאי וככולהו אמוראי <sup>18</sup> וייספר להם המן את כבוד עשרו ורוב בניו וכמה רוב בניו אמר רב ל' עשרה מתו ועשרה נתלו ועשרה מחזרין על הפתחים ורבנן אמרי אותן שמוחזרין על הפתחים שבעים הואי דכתיב <sup>19</sup> שבעים בלחם נשכרו אל תקרי שבעים אלא שבעים ורמי בר אבא אמר כולן מאתים ושמונה הוו שנאמר ורוב בניו ורוב בנימטריא מאתן וארביסר הוו \* אמר רב נחמן בר יצחק ורב כתיב <sup>20</sup> כלילתה ההוא נדרה שנת המלך אמר רבי תנחום נדרה שנת מלכו של עולם ורבנן אמרי נדרו עליונים נדרו תחתונים רבא אמר שנת המלך אחשורוש ממש נפלה ליה מילתא בדעתיה אמר מאי דקמן דזמינתיה אסתר להמן דלמא עצה קא שקלי עילויה דההוא גברא למקטליה הדר אמר אי הכי לא הוה גברא דרחים לי דהוה מודע לי הדר אמר דלמא איכא איניש דעבר בי טיבותא ולא פרעתיה משום הכי מימנעי איניש ולא מגלו לי מיד ויאמר להביא את ספר הזכרונות דברי הימים ויהיו נקראים מלמד שנקראים מאיליהן <sup>21</sup> וימצא כתוב כתב מבעי ליה מלמד ששמישי

##### מסורת הש"ס

(א) [סנהדרין קיא: ע"ש כמה שנינים ובפרש"י סס], (ב) [י"א ח: א], זככות נד: סוטה יב: ד) [ג'ל מה כך אסתר המלכה ומה], (ס) ס"ה, (1) [סוף מענית כט ע"ה], (1) [ועי' חס' ז"צ ח: ד"ה דין],

##### גילוי הש"ס

גמ' רבה בר עופרן. ע"ל י ע"כ מד"ה רכס: שם אביר רב"ה ורב בתיב. כעין זה יומאל למ ע"כ ודף עה ע"כ:

##### הנהגות הב"ח

(א) גמ' ענדל דמוזנן בטולמי דבמא ואמר ר' אלעזר אמר ר' מנחם כלי"ל ותיבות וכל זה אינו שזו לי מלמד וכו' אמר כל זה אינו שזו לי נמחק: (ב) שם משיני ממחמה אלו שטשלין:

##### מוסף רש"י

יכול לכל. למי ששטיין לביטו אפי"ס שממגלה (סנהדרין קיא:). **שמישים** עצמו כשירים. שריים שאין נחשפין, כך אינו משזב כענינו ואינו ממגלה (סס). ולררוד משפט. שזטע את רוחו (סס). המתגבר על יצרו. מנחם יצר טוב על יצר הרע, אט הליכ"ר אמר לו פשה עבירה זו, לא דין שנמנע מן העבירה אלא הולך ועשה מזה, ומתגבר עדיף מרודה (סס). שיערה. אלו כמי כנסיות (סס). מה נשתנו אלו מאלו. שזס כסה מדות הללו מן השאל, אמר הקב"ה ביין שגו (סס, וד"ג שס אמר לה הקב"ה ישראל כדו). אלא שריבבת. לשון אשתרצוני אשתרצוב, ירדו וגדלו למטה (ברכות נד:).

##### רבינו חננאל

ובוטי, פ"י עשירים ודלים. עתיד הקב"ה להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק, שני ביום ההוא יהיה ה' צבאות לעטרת צבי וגו'. שיערה, שמושכימין ומעריכין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. אמרה מידת הדין לפני הקב"ה כו'. אמר ר' רבה בר אבוח לאליהו כמאן חזאי אסתר דעברה הכי, א"ל ככולהו תנאי וככולהו אמוראי.

<sup>[1]</sup> וימצא כתוב כתב מבעי ליה מלמד ששמישי

<sup>[2]</sup> וימצא כתוב כתב מבעי ליה מלמד ששמישי